

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการในการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักร สถานีรถไฟ จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักร สถานีรถไฟ จังหวัดลำปาง ตามกรอบที่ศึกษาสภาพของพื้นที่ กฎระเบียบของหน่วยงาน การจัดการสิ่งแวดล้อม และศึกษาผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักร สถานีรถไฟ จังหวัดลำปาง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในการเข้าไปเก็บข้อมูลในหน่วยงานอันดับแรก ได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน สร้างความคุ้นเคยกันในระดับหนึ่ง ต่อมาก็ได้เข้าไปเก็บข้อมูลทุกๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง การเข้าถึงข้อมูลจะเข้าไปแนะนำตนเองโดยตรง พร้อมทั้งนำจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลไปพบกับสารวัตรรถจักร เพื่อให้สารวัตรได้สั่งการให้ผู้บังคับบัญชาได้เตรียมตัว และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ โดยได้สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปทั้งอดีต และปัจจุบัน กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน รวมถึงการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พฤติกรรมของพนักงานต่อสภาพแวดล้อมในหน่วยงาน และจากเอกสารประกอบการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักร จังหวัดลำปาง แล้วจึงนำเสนอเป็นรายงานเชิงพรรณนา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงรถจักร จังหวัดลำปาง สามารถสรุปได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักรฯ จะเป็นในรูปแบบกิจกรรม 5 ส. โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบาย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การปรับปรุงและสร้างมาตรฐาน และสุดท้ายคือการยกระดับ โรงรถจักรฯ ได้ทำกิจกรรมนี้เพื่อสนองความต้องการของผู้บังคับบัญชาจากส่วนกลางที่ต้องการเห็นความเป็นระเบียบ ความสะอาดในหน่วยงาน ส่งผลให้หน่วยงานมีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย เอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศที่ดีเหมาะแก่การทำงาน

นอกจากนี้หน่วยงานยังมีการฝึกอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและความสามารถ โดยให้พนักงานที่ได้รับคัดเลือกจากส่วนกลางไปฝึกอบรม ซึ่งโรงรถจักรลำปาง มีพนักงานได้รับคัดเลือกเข้าฝึกอบรมกับส่วนกลางโดยใช้เวลา 3 เดือน ในการฝึกอบรม และพนักงานที่ฝึกอบรมจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมต่อไป

สุดท้ายผลที่ได้รับจากการจัดการสิ่งแวดล้อมก็คือ พนักงานสามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้น มีความปลอดภัยในการทำงานมากขึ้น บรรยากาศ สภาพแวดล้อมดีขึ้น สามารถยืดอายุของ เครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ การไหลเวียนของวัสดุ และงานระหว่างกระบวนการผลิต คราบริ้น พื้นที่ในโรงงานมีระเบียบ โล่ง มีที่ว่าง สะอาด สามารถสังเกตสิ่งผิดปกติต่างๆ ได้อย่าง ง่ายดาย เช่น น้ำมันรั่ว สามารถเห็นได้ชัด ประหยัดทรัพยากร ประหยัดพื้นที่ และประหยัดพลังงาน ขจัดปัญหาเครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานที่มักจะเสี้อยู่บ่อยๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โรงรถจักรสถานีรถไฟ จังหวัด ลำปาง สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. จากขั้นตอนการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่าโรงรถจักรฯ ได้นำการดำเนินกิจกรรม 5 ส.มา ปรับใช้กับหน่วยงาน โดยได้กำหนดขั้นตอนการทำกิจกรรม คือ ขั้นตอนแรก มีการกำหนด นโยบายโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย มีการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน หลังจากนั้นนำไปปฏิบัติ เมื่อมีความผิดพลาดก็จะมีการปรับปรุงและสร้างมาตรฐาน จนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ การยกระดับ ให้สูงขึ้น สำรวจปัญหาต่างๆ ในหน่วยงานว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งปัญหาที่พบคือ โรงรถจักรฯ ได้รับ งบประมาณจากส่วนกลางน้อย การสั่งซื้ออุปกรณ์ใหม่จึงไม่ได้รับการอนุมัติ ทำให้ต้องใช้ของเก่า ที่มีอยู่แล้ว และดูแลรักษาเป็นอย่างดีเพื่อให้มีอายุการยาวนานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมจะต้องมีการวางแผน การจัดระบบ และการ จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีจุด มุ่งหมายที่จะเอื้ออำนวยให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมอยู่ถาวร โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม หรือ การวางแผนขั้นตอนในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ วิธีการที่ก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากร ธรรมชาติตามความจำเป็นให้มีประสิทธิภาพหรือการประหยัด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประ-สิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2. สิ่งสำคัญของการนำข้อกำหนดไปปฏิบัติจริง คือ การฝึกอบรมที่เหมาะสมและการ ดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้บริหาร เพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมนั้นได้มีการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง นอก จากนี้ การตรวจสอบยังเป็นส่วนสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพิสูจน์ประสิทธิภาพของการ นำกิจกรรมไปปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าฝ่ายบริหารก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม จะต้องดูแลกิจกรรมที่ทำ ด้วย เพื่อไม่ให้เป็นส่วนอิสระที่แยกออกจากกิจกรรมรวม และการตรวจสอบยังเป็นส่วนช่วยให้มี การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

3. นอกจากกิจกรรม 5 ส.แล้ว ผู้ศึกษาพบว่า โรงรถจักรฯยังมีการคัดเลือกตัวแทน เพื่อเข้ารับการอบรมเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานตามประกาศของคณะกรรมการรัฐ-วิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่องคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม ซึ่งโรงรถจักรฯ ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในหน่วยงาน และเมื่อผู้ตรวจสอบจากส่วนกลางมาตรวจแล้วจะพบข้อบกพร่องน้อยที่สุด ปฏิบัติเพื่อให้ส่วนกลางเกิดความพึงพอใจ โคนตำหนิน้อยที่สุด ผู้บริหารระดับสูงของโรงรถจักรลำปาง จะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำ และผลักดันให้เกิดจิตสำนึกแก่พนักงานทุกคน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจและมุ่งมั่น อาศัยการมีส่วนร่วม และต้องมีความตั้งใจที่จะทำให้เกิดความรู้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จภายในหน่วยงาน ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงจะประสบความสำเร็จ เฉลิมชัย ชัยกิติภรณ์ (2533) ได้กล่าวถึงปรัชญาและแนวความคิดอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งเป็นบทบาทอันสำคัญยิ่งของผู้ประกอบการที่จะต้องปฏิบัติต่อลูกจ้าง ให้มีการวางหลักเกณฑ์ และมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงาน เกี่ยวกับเครื่องกล ให้มีไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอ อาคาร โรงงานสถานที่ทำงานปลอดโปร่งและสะอาด มีการระบายอากาศ เป็นต้น

4. จากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงานโรงรถจักรฯ พบว่าพนักงานมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่หน่วยงานวางไว้ โดยเน้นความปลอดภัยเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ว่าด้วยเรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน การปฏิบัติตามระเบียบของกิจกรรม 5 ส. ซึ่งโรงรถจักรฯได้มีนโยบายให้พนักงานทุกคนปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรม และกิจกรรมจะสำเร็จไม่ได้เลยถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากพนักงานทุกคนที่คอยเอาใจใส่ดูแลและประเมินผลกิจกรรมซึ่งผู้บริหารควรจะเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบของหน่วยงาน และการยกระดับมาตรฐานของหน่วยงานให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ประสบผลสำเร็จ ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การจัดการสิ่งแวดล้อม แต่อยู่ที่การจัดการมนุษย์ หากไม่สามารถจัดการมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของจิตสำนึก ความตระหนัก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือห่วงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แล้ว การจัดการสิ่งแวดล้อมก็จะไม่เกิดผล รวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกคน โดยที่หลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนบนโลกต่างล้วนได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหา และหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนคือ การใช้วิธีการจัดการแบบบูรณาการ การให้นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในทุกสาขาที่เกี่ยวข้องมาระดมความคิดในการ

จัดการปัญหา เพื่อให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหมายสูงสุดของการจัดการสิ่งแวดล้อม ก็เพื่อแก้วิกฤตการณ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหมายสูงสุดของการจัดการสิ่งแวดล้อม ก็เพื่อแก้วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม (มนัส สุวรรณ, อ้างแล้ว)

5. สิ่งสำคัญที่ได้รับจากการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ คือ การทำงานอย่างเป็นระเบียบ เพราะการทำงานทุกอย่างมีเอกสารอ้างอิงว่า ทำตามคู่มือที่เขียนไว้ ถ้าหากการทำงานส่วนใดประสบปัญหา จะต้องเปลี่ยนแผนการทำงานใหม่ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ และเป็นการพัฒนาบุคลากรไปในตัว ส่งผลให้มีการทำงานได้ง่ายและสะดวกขึ้น รู้จักการทำงานเป็นทีม มีการปรึกษาหารือในการทำงาน ง่ายต่อการควบคุมและตรวจสอบการทำงาน ของทุกๆ ฝ่าย

6. ภายหลังจากการทำกิจกรรมได้สำเร็จแล้ว การรักษาคงไว้ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการทำตามกิจกรรมต่อไป อาจจะมีผลพลพลวมได้ จึงต้องมีการตรวจติดตามผลการดำเนินงานตามระบบ เป็นการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรม มีการนำผู้ที่เกี่ยวข้องมารับฟังปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ทีละเล็กละน้อย โดยมีผู้แทนฝ่ายบริหาร คอยกระตุ้นและชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมที่ทำ ตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้สามารถรักษาคงไว้ซึ่งกิจกรรม จะต้องประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ ในส่วนของผู้บริหาร จะต้องมีความจริงใจ และติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันฝ่ายปฏิบัติการ ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพราะกิจกรรมไม่มีการหยุดนิ่งตายตัว แต่จะมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ

7. มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม มีลักษณะของการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวทางการสั่งการและการควบคุม กับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์อยู่ด้วย เนื่องจากมีกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่างๆ ควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนด โดยไม่ให้ละเมิดข้อกำหนดนั้น เพราะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันประเด็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่แผ่ขยายออกไปในวงกว้าง ดังนั้นทุกๆ องค์กรต้องตื่นตัวและมีความรับผิดชอบในการดูแลและปกป้องสิ่งแวดล้อม เพราะเพียงแต่การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรควบคู่กันไปด้วย ผลสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อม จะตกแก่คนรุ่นต่อไปในอนาคต

สรุปจากแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และมีความสอดคล้องประสานกันได้เป็น

อย่างดี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งแต่ละแนวคิดก็มีจุดเด่น และจุดด้อยแตกต่างกันออกไป แต่แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุดก็คือ มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแนวคิด มองเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่ทุกคนต้องรับผิดชอบ ตระหนัก และสำนึกในบุญคุณที่ธรรมชาติหยิบยื่นชีวิต และปัจจัยเกื้อหนุนการดำรงชีวิตไว้โดยปราศจากสิ่งทดแทน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารระดับสูง ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ควรจะเห็นความสำคัญในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมมากกว่านี้ โดยมีเงินทุนสำหรับรองรับการฝึกอบรม การศึกษาดูงานของพนักงานเพื่อผู้ที่ได้รับการอบรม และศึกษาดูงานจะได้เผยแพร่ในหน่วยงานได้อย่างทั่วถึง
2. ควรศึกษาทัศนคติ และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งยังไม่เห็นความสำคัญของการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม จึงควรศึกษาเพื่อพัฒนาหน่วยงานต่อไป
3. ผู้บริหารโรงรถจักรลำปาง ควรสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับพนักงาน ไม่ใช่มอบหมายให้กับผู้ที่เข้ารับการอบรมเท่านั้น ควรจะให้พนักงานทุกคนตระหนักและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามข้อกำหนดที่วางไว้ด้วย
4. ควรให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนจัดทำกรบงชี้ และวิเคราะห์ประเด็นสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นได้จากกระบวนการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้พนักงานได้เกิดการเรียนรู้ และมีความตระหนัก ทั้งนี้ควรมีการปรึกษาจากบุคคลผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการดำเนินการในระยะยาวต่อไป
5. ผู้บริหารควรหมั่นดูแลเอาใจใส่การทำงานของพนักงานอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งจะสามารถทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็น พุดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานได้